

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101173

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 08-11-2023

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лось Руслан Миколайович

2. Ruslan M. Los

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1932-3312

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 201

Назва наукової спеціальності: Агрономія

Галузь / галузі знань: аграрні науки та продовольство

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Селекція і насінництво сільськогосподарських культур

Дата захисту: 13-12-2023

Спеціальність за освітою: Механізація сільського господарства

Місце роботи здобувача: Державне підприємство "Дослідне господарство "Правдинське" Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України"

Код за ЄДРПОУ: 00497727

Місцезнаходження: вул. Іванівська, буд.1, с. Іванівка, Охтирський р-н., 42839, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3081

Повне найменування юридичної особи: Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00496863

Місцезнаходження: вул. Центральна, буд. 68, с. Центральне, Миронівський р-н., 08853, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00496863

Місцезнаходження: вул. Центральна, буд. 68, с. Центральне, Миронівський р-н., 08853, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 68.35.03

Тема дисертації:

1. Особливості формування елементів продуктивності та посівних якостей насіння сортів пшениці озимої в умовах Лісостепу України.
2. Features of productivity element formation and sowing qualities of winter wheat varieties in the conditions of the Forest-Steppe of Ukraine.

Реферат:

1. У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і практичне вирішення важливого наукового завдання з розробки та удосконалення основ регулювання врожайності інноваційних сортів пшениці на адаптивних засадах вирощування культури, що забезпечить стабільне та економічно доцільне виробництво високоякісного насіння з урахуванням мінливих погодних умов центральної і північно-східної частини Лісостепу України. Інноваційний шлях розвитку селекції полягає у створенні та швидкому впровадженні у виробництво високоврожайних, адаптованих до умов вирощування сортів пшениці із поліпшеною якістю зерна. Одним з найбільш невирішених залишається питання ефективного використання попередників пізнього строку збирання, питома вага яких збільшилася у зв'язку з порушенням традиційних систем

землеробства. В умовах постійного росту ресурсів та економічного становлення держави у післявоєнний період проблема стабілізації урожайності та якості зерна пшениці набуде значної актуальності, на що і були спрямовані наші дослідження, пріоритетність та актуальність яких обумовлена завданнями наукових програм установи. Уперше в умовах центральної і північно-східної частини Лісостепу України встановлено особливості формування елементів продуктивності сортів пшениці озимої: *Triticum aestivum* L. (МІП Фортуна, МІП Ювілейна, МІП Лада, Аврора Миронівська); *Triticum durum* Desf. (МІП Лакомка) і посівних якостей насіння залежно від попередників соняшник і соя за двох строків сівби (25 вересня і 5 жовтня). Виявлено особливості формування врожайності, показників якості зерна пшениці озимої після попередників соняшник і соя за різних строків сівби. Експериментально доведено вплив чинника на варіювання сортів за врожайністю, показниками якості зерна та насінневої інфекцією зерна і посівними якостями насіння. Охарактеризовано особливості співвідношення частки впливу сорту, гідротермічних умов, попередника і строку сівби та їх взаємодії при формуванні врожайності, показників якості зерна пшениці озимої у двох частинах Лісостепу України. Визначено елементи продуктивності і показники якості зерна, які максимально обумовлені генотипом, порівняно з іншими чинниками впливу, для ефективного виробництва насіння пшениці озимої. Удосконалено методичні підходи ідентифікації сортів пшениці озимої, щодо врожайності, елементів його структури, показників якості зерна, насінневої інфекції патогена, посівних властивостей насіння за їх реакцією на попередники та строки сівби у центральній та північно-східній частині Лісостепу. Набули подальшого розвитку положення щодо суттєвого підвищення реалізації генетичного потенціалу інноваційних сортів миронівської селекції за рахунок досліджуваних елементів технології і гідротермічних умов та їх вплив на формування врожайності, показники якості зерна, посівні якості насіння і насінневу інфекцію патогенів у двох частинах Лісостепу України. Обґрунтовано економічну ефективність технології виробництва насіння за сівби сортів у оптимальні та оптимально пізні строки після попередника, соя і соняшник. Визначено кращі оптимальні строки сівби після попередника соняшник і соя для отримання максимальної врожайності у поєднанні з кращими показниками якості зерна, посівними якостями насіння та розвитком інфекції зерна в умовах центральної й північно-східної частини Лісостепу.

2. The dissertation presents a theoretical generalization and practical solution of an important scientific problem of developing and improving the fundamentals for regulating the yield of innovative wheat varieties on the adaptive principles of crop cultivation, which will ensure stable and economically feasible production of high-quality seeds, taking into account the changing weather conditions of the central and the north-eastern part of the Forest-Steppe of Ukraine. The innovative path of crop breeding development involves the creation and rapid implementation into production of high-yielding wheat varieties adapted to cultivation conditions with improved grain quality. One of the most unresolved issues is the effective utilization of late-harvested preceding crops; their relative part has increased because of the disruption of traditional agricultural systems. In the conditions of continuous resource growth and economic development in the post-war period, the problem of stabilizing wheat yield and grain quality will acquire significant relevance, which is what our research was aimed at, the priority and relevance of which are caused by the objectives of the institution's scientific programs. For the first time in the conditions of the central and north-eastern parts of the Forest-Steppe of Ukraine, the specific features of productivity elements of winter wheat varieties: *Triticum aestivum* L. (MIP Fortuna, MIP Yuvileina, MIP Lada, Avrora Myronivska); *Triticum durum* Desf. (MIP Lakomka) and seed qualities were determined depending on two preceding crops (sunflower and soybean) and two sowing dates (September 25th and October 5th). The study revealed peculiarities in formation of yield and grain quality indicators of winter wheat after sunflower and soybean as preceding crops under different sowing dates. The experimental data demonstrated the influence of factors on the variation of varieties in terms of yield, grain quality indicators, seed infection, and sowing qualities. The study characterizes the part in sum square for the varieties, hydrometeorological conditions, preceding crops, sowing dates, and their interaction in formation of yield and grain quality indicators of winter wheat in two parts of the Forest-Steppe of Ukraine. The yield components and grain quality indicators primarily determined by genotype in comparison to other influencing factors were defined for the efficient winter wheat seed growing. Methodological approaches for identifying winter wheat varieties with regard to yielding capacity, yield

components, grain quality indicators, seed infection of pathogens, and sowing properties of seeds were improved based on their response to preceding crops and sowing dates in the central and north-eastern parts of the Forest-Steppe. The positions regarding a significant increase in the realization of the genetic potential of innovative varieties of Myronivka breeding through the studied elements of cropping practices and hydrometeorological conditions and their influence on the formation of yield, grain quality indicators, seed sowing properties, and seed infection in two parts of the Forest-Steppe of Ukraine were elaborated. The economic efficiency of seed production technology for varieties sown at optimal and optimal late dates after sunflower and soybean preceding crops was justified. The best optimal sowing dates after sunflower and soybean preceding crops to achieve maximum yield in combination with superior grain quality indicators, seed sowing qualities, and grain infection development were identified in the conditions of the central and north-eastern parts of the Forest-Steppe.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Лось Р. М., Кириленко В. В., Гуменюк О. В., Дубовик Н. С. Реакція перспективних сортів пшениці озимої за урожайністю на умови вирощування. *Зернові культури*. 2022. Том 6. № 2. С. 91–99. DOI: <https://doi.org/10.31867/2523-4544/0237>
- Лось Р. М., Дубовик Н. С. Дослідження сучасних сортів пшениці озимої за урожайністю залежно від умов вирощування. *Агробіологія*. 2022. № 2. С. 119–128. DOI: <https://doi.org/10.33245/2310-9270-2022-174-2-119-129>
- Демидов О. А., Лось Р. М., Дубовик Н. С., Гуменюк О. В., Кириленко В. В., Правдзіва І. В., Сабатин В. Я., Власенко І. С. Формування показників якості зерна сортів пшениці озимої (*Triticum L.*) залежно від агротехнічних і екологічних чинників. *Агроекологічний журнал*. 2023. № 2. С. 141–149. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2023.283706>
- Лось Р. М. Реакція нових перспективних сортів пшениці озимої за урожайністю на умови вирощування. *Метод гібридизації у селекції *Triticum aestivum L.* в умовах центрального Лісостепу України: монографія / за редакцією О. А. Демидова*. Київ: Компринт, 2022. С. 238–258. DOI: <https://doi.org/10.31073/978-617-8269-29-6>
- Кириленко В. В., Гуменюк О. В., Судденко Ю. М., Заїма О. А., Лось Р. М., Хоменко Т. М. Вплив попередників та строків сівби на врожайність сортів *Triticum aestivum L.* в умовах Центрального Лісостепу України. *Plant Varieties Studying And Protection*. 2023. Vol. 19. № 3. С. 141–147. DOI: <https://doi.org/10.21498/2518-1017.19.3.2023.287637>
- Кириленко В. В., Гуменюк О. В., Судденко Ю. М., Мурашко Л. А., Лось Р. М. Вплив попередника та строків сівби на розвиток насінневої інфекції сортів пшениці озимої в умовах Лісостепу України. *Наукові доповіді НУБіП України*. 2023. № 5/105. DOI: [http://dx.doi.org/10.31548/dopovidi5\(105\).2023.010](http://dx.doi.org/10.31548/dopovidi5(105).2023.010)
- Близнюк Б. В., Лось Р. М., Демидов О. А., Кириленко В. В., Гуменюк О. В., Данюк Т. А. Вплив погодних умов на тривалість окремих періодів вегетації на врожайність пшениці м'якої озимої у Лісостепу й Поліссі. *Миронівський вісник*. 2019. Вип. 8. С. 73–90. DOI: <https://doi.org/10.31073/mvis201908-07>

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: збільшення обсягів виробництва

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0116U004001, 0121U100431, 0121U100436

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кириленко Віра Вікторівна

2. Vira V. Kyrylenko

Кваліфікація: д. с.-г. н., с.н.с., 06.01.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8096-4488

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла
Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00496863

Місцезнаходження: вул. Центральна, буд. 68, с. Центральне, Миронівський р-н., 08853, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тищенко Володимир Миколайович

2. Volodymyr M. Tyshchenko

Кваліфікація: д.с.-г.н., професор, 06.01.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9885-5298

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, буд. 1/3, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лозінський Микола Владиславович
2. Mykola V. Lozinskyi

Кваліфікація: к. с.-г. н., доц., 06.01.05**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-6078-3209**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Білоцерківський національний аграрний університет**Код за ЄДРПОУ:** 00493712**Місцезнаходження:** пл. Соборна, буд. 8/1, Біла Церква, Білоцерківський р-н., 09100, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Федоренко Марина Вікторівна
2. Maryna V. Fedorenko

Кваліфікація: к. с.-г. н., 06.01.05**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-3021-3643**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України**Код за ЄДРПОУ:** 00496863**Місцезнаходження:** вул. Центральна, буд. 68, с. Центральне, Миронівський р-н., 08853, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Національна академія аграрних наук України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Пикало Сергій Володимирович
2. Serhii V. Pykalo

Кваліфікація: к. б. н., 03.00.15**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-3158-3830**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00496863

Місцезнаходження: вул. Центральна, буд. 68, с. Центральне, Миронівський р-н., 08853, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Бояркіна Любов Вадимівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Бояркіна Любов Вадимівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Федоренко Марина Вікторівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна